

Kulturhistoriskt underlag till detaljplan

Carl Petersons villa och Ingsbergs herrgård i Nässjö

Kulturhistorisk bedömning av fastigheterna Sänket 1
och Skansen 4

*Nässjö stad och kommun
Jönköpings län*

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM
Byggnadsvårdsrapport 2011:46
Margareta Olsson

Kulturhistoriskt underlag till detaljplan

Carl Petersons villa och Ingsbergs herrgård i Nässjö

Kulturhistorisk bedömning av fastigheterna Sänket 1 och Skansen 4

Nässjö stad och kommun

Jönköpings län

Rapport och foto: Margareta Olsson
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryckning och distribution: Marita Tidblom

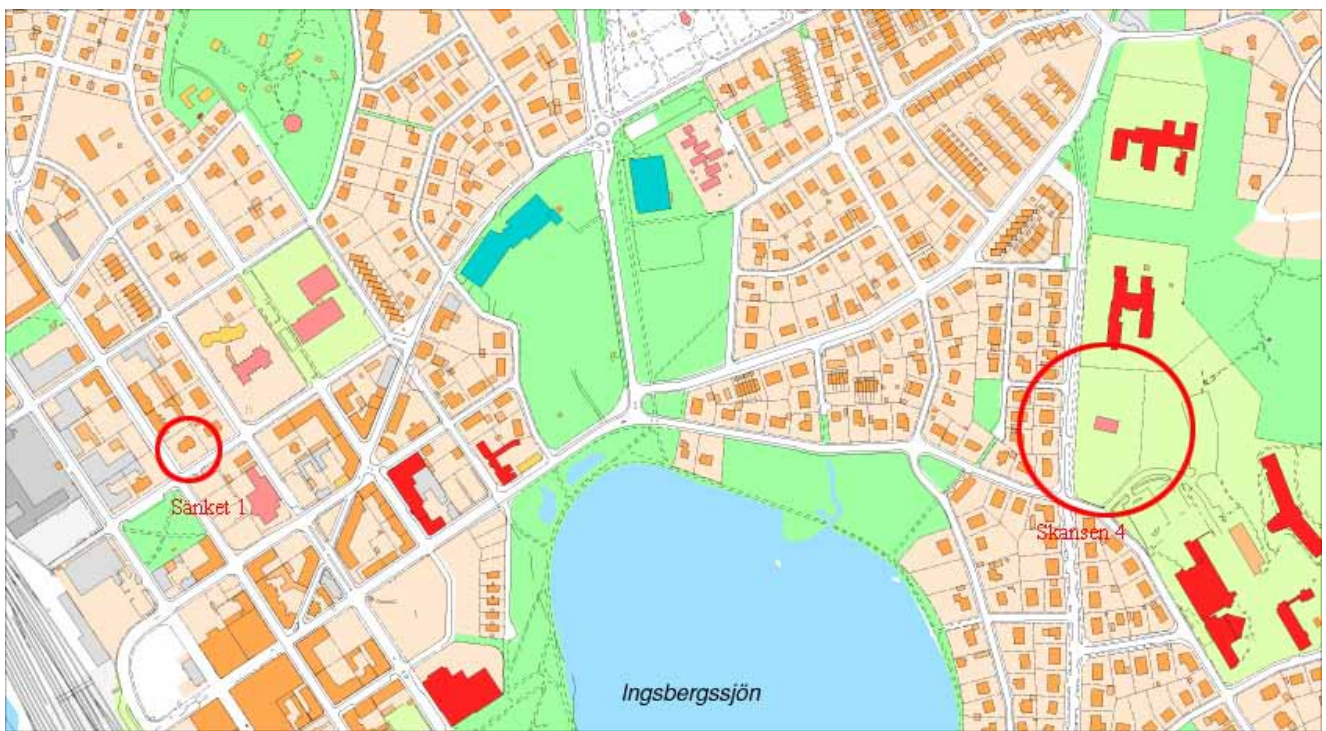
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna kartor är återgivna enligt tillstånd från Nässjö kommun.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2010

Innehåll

Inledning	5
Carl Petersons privatvilla. Kv Sänket 1	5
Villans tillkomst och utformning	5
Senare ombyggnader och förändringar	9
Kulturhistorisk bedömning	10
Skyddsvärda karaktärsdrag och delar	10
Ingsbergs herrgård. Kv Skansen 4	11
Historik	11
Beskrivning	14
Kulturhistorisk bedömning	15
Skyddsvärda karaktärsdrag och delar	16
Referenser.	16

Utdrag ur primärkartan över Nässjö stad, skala 1:4000. Fastigheterna Sänket 1 och Skansen 4 markeras i rött.

Inledning

Nässjö kommun genomför för tillfället en försäljning av två fastigheter i Nässjö stad med kulturvärden; Carl Petersons villa, Sänket 1, som fram tills nyligen inrymt Nässjö Kulturhus och Ingsbergs herrgård, Skansen 4. Miljö- och byggkontoret avser nu att säkerställa dessa fastigheters kulturhistoriska värden i ny detaljplan.

På uppdrag av Miljö- och byggkontoret har läns museet utfört föreliggande planunderlag. Underlaget omfattar byggnadshistorik, karaktärsbeskrivning samt bedömning och precisering av fastigheternas kulturvärden. Villans interiör har inte varit i huvudfokus för utredningen men bedöms trots allt ha kulturhistoriska värden. Byggnadsantikvarie Margareta Olsson har tagit fram handlingen.

Petersonska villan på fastigheten Sänket 1 vilken ritades av arkitekten August Atterström 1908.

Carl Petersons privatvilla, kv Sänket 1

Villans tillkomst och utformning

Villan uppfördes som privatbostad av källarmästaren Carl Peterson 1908-09. Peterson, som byggt upp sin förmögenhet inom stadens hotell- och restaurangnäring, satt som municipalsamhällets nämndordförande 1892-1907. Här spelade han en betydelsefull roll för det unga stationssamhällets snabba framväxt och visade därutöver ett stort privat engagemang genom frikostiga donationer till flera offentliga byggprojekt i staden.

För villan anlätades stadsarkitekten i Jönköping August Atterström som nyligen (1907) ritat Nässjö sparbank vid Stortorget. Atterström som gestaltat en stor mängd såväl offentliga som privata byggnader i framför allt Jönköping, däribland Per Brahegymnasiet, tillhör en av de mest betydande arkitekterna i länet under 1900-talets första årtionden. Trots sin dominerande ställning har Atterström inte uppmärksammats särskilt mycket i konstillitteraturen troligen på grund av avsaknaden av nydanande och stilbildande byggnadsverk. Just i hans villor kommer dock hans styrkor som nationalromantisk arkitekt bäst fram. I Jönköping finns ett par parallella objekt med mycket snarlika kompositioner däribland Pomona 10 i Bäckalyckan och Tenhults herrgård, båda dock tillkomna något senare.

Fastigheten Sänket 1 ligger strax väster om den egentliga stadskärnan inom 1882-års rutnätsplan. Dessa kvarter etablerades samtidigt med villan och den i angränsande kvarter belägna nya stadskyrkan och är inte utpräglade villakvarter. Trots detta kan möjligen tomtvalet ses mot den allmänna trend vid sekelskiftet 1900 då många inom den nyrika borgarklassen började söka sitt boende utanför stadskärnan i nyetablerade villakvarter. Härigenom ville man komma undan de växande städernas sanitära olägenheter och samtidigt skapa utrymme för större natursköna och sunda trädgårdstomter.

Villan är en representant för den herrgårdsstil som nådde sin egentliga höjdpunkt först vid Stockholmsutställningen 1909 och var ett led i den nationalromantiska stilriktningen vid 1900-talets inledning. Fokuset hade sedan 1890-talet förskjutits från engelskt inspirerade asymmetriska villor till en inhemska lantlig byggtradition. Stilen var både tillbakablickande med en återknytning till 1700-talets svenska småherrgård och samtidigt fritt nyskapande ofta med inslag i tidens internationella jugendstil. Tidens arkitekter eftersträvade att skapa bekväma och sunda bostäder med god ljusföreling och tillräcklig luftväxling. Oftast var dessa villor främst produkter av byggherrens önskan och ambitioner och en stor frihet rådde vid utformningen trots kommunala bestämmelser.

Villan anspelar tydligt på en karolinsk herrgård med säteritak men har samtidigt en fasadutformning med nyklassicistiska (sengustavianska) förtecken. Huvudfasaden är symmetriskt uppbyggd kring ett kraftigt framhävt entréparti. Entrén är indragen i fasaden med en framförliggande loggia försedd med en nyantik portaluppställning, med hörnpilastrar och kolonner, i fasadliv. Den kröns av en frontespis vars mjuka överlinje har tydliga tyska jugenddrag parallellt med en klassisk profilerad taklist buren av pilastrar. Den monumentala karaktären förstärks av en stor dubbeltrappa av röd Tranåsgranit som leder upp till entrén. Takets relativt stora utsprång bärs upp av en konsoltaklist som i sin tur vilar på fasadens kannel-

Villans storslagna huvudfasad med det betonade entrépartiet.

yrdekorerade pilastrar. Fönstren är rytmiskt placerade och rummens läge i planlösningen kan endast avläsas utifrån genom att de representativa rummen erhållit större trekopplade fönster. Fönstren är av jugendmodell med högt placerad tvärpost och spröjsad överdel samt har kopplade bågar.

Exteriören präglas av en påkostad och genomarbetad detaljutformning som bland annat kan ses i huvudtrappans dekorativa smidesräcke, vilket bär den forna ägarens monogram, entréloggians schackmönstrade marmorgolv och de blyinfattade fönstren med jugenddekor som flankerar entrédörren. Färgsättningen i en ljus sandstengul med vita pilastrar, listverk och omfattningar är tids- typisk och därmed sannolikt från tillkomsttiden.

Villans planlösning, typisk för herrgårdsstilen, utgår från 1700-talets sexdelade herrgårdsplan med sällsksamrummen förlagda i fil ut mot de båda gatufasaderna i öster och söder. Planen har resulterat i en samlad rektangulär byggnadskropp. Mot gavlarna har dock mindre utbyggnader fogats vilka påminner om sk pocher vanliga hos nyantika herrgårdsbyggnader. Med ett ljust söderläge bildade den södra utbyggnaden ett inglasad vinterträdgård i direkt anslutning till salongen och vardagsrummet. Den norra som upptar en något större del av gaveln utgjorde delar av herrens sovrum. I villans privata delar med kök och sovrum i nordväst har en friare plan tillåtits. Här har ett separat utskjutande trapphus tillfogats byggnadens baksida för att lösa vardagskommunikationen mellan våningsplanen.

Den södra gavelutbyggnaden med balkong.

Trapphuset på byggnadens baksida.

Exempel på den fina detaljbearbetningen i exteriören här i fasadpanelen.

Ett av de blyinfattade fönstren som omger entrédörren.

Villan står på en gjuten grund klädd med grovhuggen röd Tranåsgranit. Höjden tillåter erforderligt ljusinsläpp till källarvåningens funktionella utrymmen samtidigt som den ger en motvikt till den stora takvolymen. Den stora omsorg i materialbehandlingen som präglar exteriören kan även skönjas i grundens kontrasthuggna ytor vid loggians kolonnbas och hörn. Byggnadens baksida har en enklare behandling utan naturstensgrund.

Balkongräcket åt söder med sin jugenddekor.

Säteritaket, som vid sidan av brutna och valmade tak var vanliga under perioden, har givits en volym och brant nedre takfall som tillåter att större delen av övervåningen inretts. Den upphöjda lanterninen med sina fönster gav även utrymme för en pampig hall med ett galleri i mittdelen. Övervåningen inrymde privata delar såsom sov- och gästrum för vilka det nedre takfallet försetts med ett flertal takkupor med svagt välvda tak som knyter an till huvudfasadens frontespis. De mindre gavelutbyggnaderna har för nyantiken typiska flacka tak, varav det södra har försetts med balkong med dekorativt smidesräcke mellan klassicerande stolpar av trä. Huvudtaken var ursprungligen täckta med tvåkupigt lertegel medan de flacka delarna, såsom fronton, takkupor och trapphus alltjämnt har en tidtypisk koppargrön plåt. Övre säteritaket kröns av två symmetriskt placerade plåtklädda skorstenar vars ursprungliga form inte är känd men troligen varit vitmenade raka med enkla stenkrön.

Interiören präglades av ett flertal tidstypiska drag. Planlösningen med en något reducerad vestibul samt ett vackert belyst galleri i övre hallen är typisk för villorna på 1910-talet. En något ökad öppenhet i interiören med valv och breda skjutdörrar mellan de representativa rummen blev vanligt under perioden. Den öppna eldstaden, som blev ett givet stämningsskapande inslag i de nationalromantiska

bostäderna återfinns både i sällskapsrummen och i herrns sovrums. Originalritningarna visar för tiden moderna sanitetsinslag såsom torrklosett och badrum.

Villan omges av en relativt stor trädgårdstomt. För att skapa största möjliga utrymme för en trädgård, i samklang med byggnadens representativa uttryck och volym har villan placerats på tomtens bakre norra del. Trädgården verkar både ha haft formella inslag såsom grusgången i byggnadens huvudaxel samt en numera borttagen klippt häck utmed Prästgatan och naturromantisk drag med fritt placerade buskar och träd, däribland ett flertal ädelgranar. Som huvudmotiv framför entrétrappan finns en fontän i granit vars skulptur sedan länge saknas. Ett trästaket i Wienerjugend med liknande kvadratmönster som återfinns i logginas räcke kringgärdade tomten.

Villan med sin kraftigt uppvuxna trädgård 1947. Foto: Jlm arkiv.

Senare ombyggnader och förändringar

Byggherren dog endast en kort tid efter villans färdigställande 1910 men byggnaden kom att nyttjas som privatbostad av en nära vän, fröken Maria Malmberg, fram till 1917. Fastigheten donerades därefter till Nässjö församling som ” prästboställe” och inför kyrkoherdens inflyttning 1922 gjordes vissa invändiga förändringar, bland annat inreddes badrum i bottenvåningen. 1953 övertog Nässjö kommun fastigheten och här inreddes nu stadsbibliotek, vilket sannolikt innebar en relativt stor förändring av bostadsinteriören. Biblioteksfunktionen blev dock högst tillfällig och efter några år som förvaltningskontor kom byggnaden att stå oanvänd under en period. Då kulturförvaltningen övertog byggnaden i början av 1970-talet befann den sig i ett relativt förfallet skick. Efter ett initiativ till att inrätta kulturhus i villan genomgick den en omfattande restaurering 1976. Denna innebar i stora drag en pietetsfull upprustning av exteriören, där okänsliga inslag som tillkommit under perioden i offentlig ägo såsom en sekundär inglasning av entréns loggia togs bort. För att möta tillgänglighetskraven anlades en handikappramp

mot byggnadens baksida, vilken nyligen nu när byggnaden åter blivit privatbostad, rivits. Ett källarfönster mitt vid dubbeltrappans fontän har dock på 1970-talet försetts med otidsenliga glasbetongblock. Köksentréns originaldörr har även byttes ut i senare tid. Det ursprungliga taktegllet har sekundärt ersatts med ett sentida betongtegel. I interiören finns mycket av originalinredningen kvar såsom ett flertal spisar, specialritade snickerier och mönsterlagda parkettgolv vilka liksom planlösningen är av intresse.

Under tiden som kommunal förvaltningsbyggnad förändrades trädgården främst genom en urglesning av den då kraftigt förvuxna vegetationen, bland annat försvann ett par stora popplar som flankerat grindöppningen. Uttrycket ändrades till en öppnare karaktär eftersom ingen återplanering skedde. Detta förstärktes med att staketet med innanförliggande häck ersattes med dagens låga smidesstaket.

Kulturhistorisk bedömning

Den f.d. Petersonska villan utgör i första hand en mycket god representant för det tidiga 1900-talets borgerliga villaarkitektur i nationalromanisk stil. Den är intressant i ett regionalt perspektiv med anledning av sin upphovsman arkitekten August Atterström. Med den idag genuint bevarade exteriören har byggnaden mycket höga autenticitetsvärden. Koppling till den för Nässjö så inflytelserika personen Carl Peterson gör den även intressant ur ett personhistoriskt perspektiv. Med sin påkostade tidstypiska gestaltning hamnar den lätt i blickfånget och utgör, med sin tidigare offentliga funktion, en välkänd byggnad i stadsbilden.

Skyddsvärda karaktärsdrag och delar

- Trädgårdens struktur med grusgångar (naturgrus) både i huvudaxeln och kring byggnaden och gräsytor med fritt placerade träd och buskar samt halvrundel framför entrétrappan.
- Den stora öppna trädgårdsytan kring byggnaden som i huvudvyerna skänker monumentalitet.
- Den strikta symmetrin och rytmiska indelning i byggnadens huvudfasader.
- Den exteriöra utformningen i tidstypisk herrgårdsstil med stilhistoriska karolinska och klassicerande huvuddrag med inslag av jugend.
- Den rika detaljutformningen i exteriören med påkostade material och omsorgsfull formgivning.
- Exteriörens autentiska skick; originaldelar såsom fasadpanelen, fönstren, huvudentréns pardörr, loggians kolonner, träräcken och marmorgolv, balkong- och trappräcken i smide, takkupornas och lanterninens slättäckning i plåt, de ärggröna skivtäckta plättaken, och gutjärnsventilerna i fasaden.
- Dagens färgsättning i ljus sandstensgult med vita listverk, pilastrar, omfattning, fönster och dörrar.

Manbyggnaden på Ingsbergs herrgård på 1890-talet.

Ingsbergs herrgård, kv Skansen 4.

Historik

Ingsbergs herrgård tillkom genom säteribildning år 1660 och ingick i överstelöjtnanten David Dachsbergs godscomplex. Gården som före sin säterifrihet hette Ingarp kan tidigast beläggas 1502. Dachsberg som residerade på Mölnahult i Byarums socken och Grimsberg i Norra Solberga socken bodde endast kortare perioder på Ingsberg. Efter hans död 1667 ärvdes säteriet av dottern Elsa Beata gift med hovrättsassessorn sedermera hovrådet Gustav Queckfeldt som genom markförvärv och torpetableringar utvidgade herrgårdens ägor och ekonomiska bärkraft. Säteriet som trots allt var ganska oansenligt stannade i den Queckfeldtska släktens ägo fram till mitten av 1760-talet. Då tillföll det löjtnanten Carl Jacob Götherhielm genom giftemål med Hedvig Juliana Queckfeldt. Efter makens död gifte Hedvig om sig med Carl Bernhard Gripensköld som 1794 blev ägare till Ingsberg.

Efter ett flertal försäljningar under 1790-talet förvärvade vice häradshövdingen och postinspektorn Anders Sjölin herrgården 1802. Under 1800-talets första decennier utvecklade Sjölin Ingsberg till ett storskaligt mönsterjordbruk, med hjälp av stora sjösänkings- och dikningsprojekt samt nyodling och röjning av tidigare mossmarker och nya ängsmarker. Han införde för tiden moderna brukningsmetoder, bland annat med salpetergödning.

Själva herrgården omdanades även under Sjölinns ledning. Den nuvarande manbyggnaden uppfördes 1805 och ersatte då den äldre sä-

tesbyggnaden vars ålder inte är klarlagd. Även helt nya och för tiden rationella ekonomibyggnader uppfördes med ett ladugårdskomplex med tillhörande trösk- och pumpverk samt lador för framställning av salpeter enligt finskt manér.

Kring manbyggnaden anlades en stor trädgård om närmare 4 tunnland med frukt- och bärodlingar samt en infartsallé med lövträd längs den gamla landsvägen (nuvarande Queckfledtgatan).

Den nya ståtliga karaktärsbyggnaden vid Ingsberg utformades enligt rådande sengustaviansk stilriktning. Bostadsvåningen restes på en hög köks- och ekonomivåning i sten vilket gav byggnaden ett storslaget intryck. Fasaderna med en rytmisk indelning i pilastrar och ett med en fronton betonat entréparti reveterades (putsades) för att ge intryck av sten även då stommen var timrad. Taket, med lertegel, var brutet med valmade gavelspetsar enligt det sena 1700-talets ideal. Interiören erhöll en för tidens lantliga herrgård ovanligt påkostad planlösning med dubbla filer kring en korridor. Salen och dess förmak var förlagda mot trädgårdssidan (norr) där salen inte var centrerad i mittaxeln. Båda gavelpartierna var indelade i vardera tre kamrar där de representativa rummen var förlagda åt öster och sovrummen åt väster.

I mitten av 1870-talet förvärvades fastigheten av den Barkerydsfödde Sven Magnus Svensson som gjort en förmögenhet som plantageägare i Nordamerika. På Ingsberg beredde han en bekväm bostad åt sin åldrande mor Margareta Andersdotter. Han lät renovera den då otidsenliga manbyggnaden enligt tidens borgerliga villaideal i schewetzerstil. Skådefasaderna mot infartsvägen (söder och väster) kläddes med fasadpanel i pärlspont dekorerad med lövsågade fönsteromfattningar och taklister. En hög öppen veranda byggdes vid huvudentrén och frontonen försågs med krysspröjat fönsterparti. En separat köksentré med trapphus till övervåningen tillkom på östgaveln.

Efter Margareta Andersdotters död 1894 styckas fastigheten i fem mindre egendomar i samband med arvskiftet. Under 1910- och 20-talen kom herrgårdens forna ägor att avsöndras som nya villatomter och inkorporeras i den expanderande staden. På den avstyckade stamfastigheten kvarstod slutligen endast manbyggnaden med omgivande trädgård och park. Fastigheten såldes 1929 till Sällskapet för kristenlig kärleksverksamhet som i huvudbyggnaden lät inrätta barn- och mödrahem. Ombyggnaden till modern anstalt skedde 1930 efter ritningar av dåvarande länsarkitekten Malte Erichs. Interiören renoverades genomgripande med för det nya ändamålet helt ny inredning som gav en ljus och klinisk karaktär. Även planlösningen bröts i delar upp bland annat då ett nytt trapphus förlades

centralt i filen mot trädgården. Exteriören genomgick samtidigt vissa förändringar som främst innebar en omgestaltning i rådande 20-talsklassicism. Detta berörde främst entrépartiets veranda och fronton som nu fick ett stramt klassiskt uttryck och fönstren erhöll nya släta foderomfattningar i samband med bytet till kopplade fönsterbågar. Av okänd anledning behölls dock de lövsågade taklisterna. Nya skorstenar med en helt symmetrisk placering tillkom och då hela övervåningen nu inreddes försågs taken med tidtypiska välvda takkupor. Trapphuset åt öster blev överflödigt och revs.

Till mödrahemmet anlades en köksträdgård med odlingssängar i rader direkt norr om huvudbyggnaden. Denna fick ersätta delar av den vid tiden igenvuxna prakträdgården i formell stil.

På 1970-talet övergick den forna herrgården i kommunal ägo och kom herefter att nyttjas som lågstadieskola. Sedan några år tillbaka har en friskola drivit skolverksamhet här. Under denna period har en rad utvändiga tillskott tillkommit, däribland nödutgångstrappor, ventilationsdon och sentida entrédörrar. 1979 gjordes en utvändig renovering då bland annat de reveterade fasaderna och sockelvåningen putsades om

Trädgårdsfasaden har bibehållit mycket av sitt ursprungliga sengustavianska uttryck.

Huvudfasaden har ett något splittrat uttryck efter två omgestaltningar, dels på 1870-talet och dels 1930.

Beskrivning

Ingsbergs forna herrgårdsbyggnad har idag kvar en nyantik huvudkaraktär från byggnadstiden 1805. Samtidigt bär framför allt huvudfasaderna tydligt avläsbara drag från både 1870-talets och 1930 års omgestaltningar. Eftersom 30-talsombyggnaden skedde i en stil som blickar tillbaka på den nyantika perioden kom denna att medföra en renodling av de nyklassicistiska stildragen, om än inte helt autentiskt.

Huvudentrén har kvar sin ursprungliga portal från 1805.

Huvuddragen i Sjölin's imponanta manbyggnad, som fortfarande gör sig gällande, utgörs av själva byggnadsformen; en rektangulär ovanligt djup envåningsbyggnad under ett brutet halvvalmat tak som genom sin höga källarvåning erhållit ståtlighet och harmoni i proportionerna. Fasaderna mot norr och öster har fortfarande kvar en ursprungskaraktär med en rytmisk pilasterindelning samt en symmetrisk uppbyggnad; i trädgårdsfasaden (norr) kring ett mittparti med fronton. Den stenimiterande släta fasadputsen är typisk för perioden och förstärker det nyantika intrycket hos de berörda fasaderna. Av de utvändiga originalsnickerierna finns endast huvudentréns gustavianska portalomfattning bevarad. Fönstertypen med korspost och tvårutor i nedre bågen är ursprunglig även om själva fönstren, med munblåsta rutor, är från 1930. De släta fönsteromfattningarna, som här är putsade, har sannolikt haft en rikare form i sitt originalutförande. Det sena 1800-talets figursågade taklister, vilka här även omfattar frontonen bryter mot den klassiska stramheten.

Huvudfasaderna (söder och väster) har inget enhetligt uttryck utan har både en sen 1800-talsprägel och drag av 20-talsklassicism. Fasadpanelen i bred pärlspånt med djupa takutsprång dekorerade med lövsågade lister för tankarna till 1800-talets villaarkitektur. 1930-talsrenoveringen har inneburit att fasaderna återfått en viss stramhet med pilasterindelning, släta fönsterfoder, veranda med släta pelare samt fronton med lunette-fönster och profilerad taklist. Frontonen som förhöjdes med ett väggband med fönster har fått något egendomliga proportioner. Gestaltningen är dock snarare typisk för 20-talet vad gäller verandans enkla form, odekorerade smidesräcken och balkongförsedda överdel. Till verandan leder en sandstenstrappa som sannolikt härrör från 1805. Exteriören störs idag av ett antal sentida tillägg som helt saknar gestaltningsmässig anpassning såsom nödutgångstrappan och hissordningen mot verandan och nödutgångstrappan på nordfasaden. Samtliga entrédörrar är även sentida och bryter i det fabriksstillverkande standardutförandet mot fasaden i övrigt.

Det halvvalmade taket har kvar ett uttryck från 1930 med tidsty-piska plåtklädda välvda takkupor och breda symetriskt placerades tegelskorstenar. Taklandskapet har dock i senare tid behandlats mindre hänsynsfullt då det försetts med betongtegel och ventilationsdon.

Färgsättningen i stenimiterande rosa med vita listverk, omfattningar, entrédörr och fönster går sannolikt tillbaka till 1930 men kan, med undantag av porten och fönstren, bygga på ursprungliga kulörer.

Interiören har bevarat det mest av snickeriinredningen och planlösningen från ombyggnaden 1930. Däremot påverkas helhetsintrycket mycket av sentida renoveringar.

Herrgårdens mangård med huvudbyggnad och trädgård är sedan 1900 avstyckad till en separat fastighet. Åt sydväst har staden exanderat med villabebyggelse i direkt avlutning till tomtgränserna. Den gamla landsvägen (nuvarande Queckfledtskatan) löper alltjämnt längs den västra gränsen men upplevs numera snarare som en stadsgata även om den forna infartsallén har bevarats, fast i förnygrat skick. Av den forna trädgården återstår inga egentliga spår. Däremot finns en mängd äldre parkträd både på den äldre trädgårdens område och på förgården framför huvudbyggnaden.

Kulturhistorisk bedömning

Ingbergs herrgård förlorade redan i början av 1900-talet hela sin historiska kontext i form av tillhörande ladugårdskomplex och försörjande odlingsmark och blev därmed relativt ointressant i ett bebyggelsehistoriskt perspektiv. Manbyggnaden som haft en mångskiftande historia och genomgått två större omgestaltningar vittnar

Den östra reveterade fasaden med sin nödutgångstrappa.

Detalj av taklandskapet med ventilationshuvor och betongtegel.

dock fortfarande om herrgårdens storslagna förflutna av framförallt lokalhistoriskt intresse. Den ursprungliga gestaltningen kan fortfarande upplevas i de båda trädgårdsfasaderna (norr och öster) och härigenom har byggnaden ett visst arkitekturhistoriskt värde. Huvudfasaderna (söder och väster) har dock ett något splittrat uttryck framförallt genom den något avskalade verandan och den oproportionerliga frontonen. Sentida okänsliga tillskott av funktionell karaktär drar ner helhetsintrycket ytterligare. Interören har ett mycket begränsat intresse med anledning av att 30-talets institutionsmiljö är relativt förändrad. Sammantaget bedöms byggnaden trots allt ha ett visst kulturhistoriskt värde främst ur lokalhistorisk synpunkt.

Skyddsvärda karaktärsdrag och delar

- Omgivande parkområde med äldre fritt placerade parkträd; en sista rest av den forna trädgården som samtidigt skänker en upplevelse av monumentalitet.
- Infartsallén längs Queckfeldtskatan som typisk element vid nyklassicistiska herrgårdsmiljöer.
- Den nyantika utformningen i exteriören med pilasterindelning, rytmisk fönsterplacering, den låga fronton åt norr, korspostfönstren samt reveteringen i trädgårdsfasaderna (norr och öster).
- Den strikta symmetriska uppbyggnaden i exteriören.
- Originaldelar såsom den nyantika entréportalen, inskriptionsstenen från 1805 i huvudfasaden, sandstenstrappan vid huvudentrén, pärlspåntspanelen i syd- och västfasaden samt de lövsågade taklisterna.
- Färgsättningen i stenimiterande nyklassicistiska färger.

Referenser

Arkiv

Nässjö kommun. Byggnadsnämndens arkiv. Digitaliserade kopia av byggnadsritningar.

Jönköpings läns museum. Tidningsartiklar och div. handlingar ur dagarkivet. Bildarkivet.

Tryckta källor

Agertz Jan. Om ortnamn i Jönköpings län. Småländska kulturbilder 2008.

Castegren. Erik. Äldre tiders Nässjö. Nässjö 1964

Karlson Bo E. När trä blev sten - bebyggelse och formgivare. Artikel i Historiska vandringar med Jönköpings posten. Jönköping 1993.

Nässjöbygden och sparbanken. Jubileumsskrift. Oskarshamn 1947.

Rydén Josef. Nässjö under järnvägsepoken. Stockholm 1981.

Byggnadsvårdsrapport 2011:46
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM